

รูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่*

ECO-TOURISM ACTIVITIES FANG DISTRICT CHIANG MAI PROVINCE

พระมหาสิริณัฐชัย ธนฉยเมธี (สุกรัตนวงศ์)

Phramahasirinchai Thananchayamethee (Sookaratthanawong)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: sanook998@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชน/ กำนัน/ ผู้ใหญ่บ้าน/ พระสงฆ์นักพัฒนา/ ตัวแทนภาคประชาชน/ นักท่องเที่ยว และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในหน่วยงานของภาครัฐ โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลจากข้อมูลพื้นฐานกระบวนการพัฒนาการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ พบว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกิดจากการรวมตัวของชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตชุมชนของตนเองที่มีความสวยงามและความอุดมสมบูรณ์ มีอาหารท้องถิ่นที่อร่อยมีรสชาติที่คงความเป็นธรรมชาติ มีวัฒนธรรมที่งดงาม ประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ คนส่วนใหญ่มีอาชีพเก็บเห็ดและมีฐานะยากจน ต่อมาได้รับการพัฒนามากขึ้นมีแนวคิดการพึ่งพาตนเองขับเคลื่อนเรื่องการท่องเที่ยวให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาให้ชุมชนเจริญ มีการจัดทำโปรแกรม เส้นทาง และกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น เน้นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถมีส่วนร่วม การอนุรักษ์กิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมปิ้งย่างทานอาหารพื้นเมือง และชมการแสดงพื้นเมือง มีการส่งเสริม สืบสานและรักษาสิ่งดี ๆ ที่มีอยู่ให้คงอยู่ต่อไป และทำการสร้างสิ่งใหม่ๆ ขึ้นมาทดแทน

2. กิจกรรมที่เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ใช้กิจกรรมเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมการท่องเที่ยววิถีผลไม้ 2. กิจกรรมการท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม 3. กิจกรรมการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถาน และ 4. กิจกรรมการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

3. องค์ประกอบรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย ความสะดวก กิจกรรม เครือข่าย และการกลับไป

คำสำคัญ: รูปแบบ; การจัดกิจกรรม; การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์; ชุมชน

* Received April 10, 2023; Revised October 30, 2023; Accepted October 30, 2023

ABSTRACT

This research aims: 1) To study the organization of eco-tourism activities, Fang District, Chiang Mai Province. 2) To develop the model of eco-tourism activities in Fang District, Chiang Mai Province. and 3) To propose the model of eco-tourism activities in Fang District, Chiang Mai Province. Qualitative Research. Examples include community leaders/ Chief/ Priest Developer/Citizen Representative/ Tourists and stakeholders in government agencies. By specific selection. Research tools include interviews and group discussions, analyzing data by analyzing content and writing descriptive narratives.

The results found that:

1. Results from basic information on the development process of eco-tourism activities. found that ecotourism is the result of the union of communities that organize eco-tourism in their own communities that are beautiful and fertile. It has delicious local cuisine with a natural taste. Gorgeous Culture, Unique traditions, Most people are employed and poor. Later, it was developed with the concept of self-reliance driving tourism as a tool to develop the community to prosper. Establish programs, routes and tourism activities within the community.

2. Ecotourism activities are based on the following conservation projects: 1. Fruit tourism activities 2. Art and culture tourism activities 3. Rural Museum tourism activities, and 4. Natural attraction tourism activities.

3. Elements of eco-tourism activities in Fang District, Chiang Mai Province include: Facility Activity Network and Going Back

Keywords; Format; Organizing Activities; Ecotourism; Community

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เป็นที่มีมาของแหล่งรายได้ก่อให้เกิดการไหลเวียนเงินตราต่างประเทศจะนำไปสู่คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในประเทศที่ดีมากขึ้น และอีกทั้งยังรวมไปถึงการสร้างงาน สร้างอาชีพ สามารถกระจาย ความเจริญไปสู่ภูมิภาค นอกจากนี้แล้วการท่องเที่ยวยังมีความสำคัญในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของการคมนาคมขนส่ง รวมไปถึงการค้าการลงทุน ซึ่งในปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้รับผลกระทบทั้งในปัจจุบันภายในและภายนอกประเทศโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ถือได้ว่าเป็นความท้าทาย ต่อการท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นอย่างมาก ซึ่งสังคมในปัจจุบันนั้นมีความตระหนักถึงความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมเทศกาลรวมถึงมรดกทางวัฒนธรรมพื้นบ้าน มากขึ้น ทั้งนี้การตื่นตัวต่อวัฒนธรรมประกอบกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของในแต่ละพื้นที่เป็นจุดกำเนิดของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดังจะเห็นว่าการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมได้กลายเป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในยุโรปอีกทั้งประเทศอื่น ๆ ได้พยายามที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศของตนเอง

นโยบายในการพัฒนาบริการและส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวแห่งเอเชีย (Tourism Capital of Asia) โดยกำหนดเป้าหมายหลักในการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค

ที่พัก สาธารณสุขพื้นฐาน การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย การเสนอวัฒนธรรมไทยที่เป็นเอกลักษณ์ การกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว และการต้อนรับด้วยอัธยาศัยไมตรี ซึ่งเป้าหมายดังกล่าวมีความจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเพื่อส่งเสริมให้การท่องเที่ยวของไทยได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ และบรรลุเป้าหมายได้ประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่ายอย่างเป็นธรรม และมีความยั่งยืน

สำหรับประเทศไทยการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตมาเนิ่นนาน ซึ่งในอดีตการท่องเที่ยวอาจเป็นเพียงกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจเท่านั้น แต่หากในปัจจุบันรูปแบบของการท่องเที่ยวได้มีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น ดังจะเห็นได้มีรูปแบบของการท่องเที่ยวออกเป็นหลายประเภท อาทิ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวแบบผจญภัย การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท เป็นต้น และเมื่อชุมชนได้เข้ามาจัดการท่องเที่ยวจึงเป็นการพลิกกลับและตั้งหลักการท่องเที่ยวใหม่โดยที่ชุมชนมีบทบาทในฐานะเจ้าของ มีส่วนร่วมในการจัดการและใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนและชุมชนให้คนในท้องถิ่นได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวจากกระแสการตื่นตัวเรื่องการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสชีวิตชนบทและการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐานกลายเป็นภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ตอบโจทย์เรื่องคนในท้องถิ่นได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวทำให้มีการส่งเสริมเรื่องนี้กันมากขึ้น

การท่องเที่ยวมีรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นต้น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมุ่งเน้นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวกับชุมชน และส่งเสริมการผลิตสินค้าท้องถิ่นเพื่อป้อนเข้าสู่ตลาดสนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมก่อให้เกิดผลกระทบเชิงบวกสำคัญ ได้แก่ การสร้างแรงกระตุ้น ให้เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น การรื้อฟื้นวัฒนธรรมที่ถูกกลืน และการหวนคืนสร้างภูมิปัญญาในอดีต

ในประเทศไทยนั้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเติบโตอย่างรวดเร็ว จากการที่ภาครัฐได้สนับสนุนให้ชุมชนมีบทบาทหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยว ภาครัฐกำหนดนโยบายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น กลายเป็นแรงผลักดันให้องค์กรท้องถิ่นและหน่วยงานต่าง ๆ หันมาให้ความสำคัญกับการสร้างรายได้ให้กับชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นฐาน

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน วัด ปราสาท พระราชวัง โบราณวัตถุ ประเพณีวิถีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนง และรวมถึงสิ่งต่าง ๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรือง ที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย นักท่องเที่ยวจะได้รับทราบประวัติ ความเป็นมา ความเชื่อ มุมมอง ความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคล สมัยอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นหลัง ผ่านสิ่งเหล่านี้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ และนำมาทำการศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้นอกเหนือจากการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว แสดงให้เห็นว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทต่อเศรษฐกิจของประเทศค่อนข้างสูง ดังนั้นในประเทศจึงควรมุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและก่อให้เกิดประโยชน์อันสูงสุด โดยใช้ทรัพยากรที่มีภายในประเทศเป็นตัวดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว และมุ่งใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างคุ้มค่า เป็นสิ่งสำคัญแม้แต่ความแตกต่างทางเผ่าพันธุ์ชนบทรอบนิคม วัฒนธรรม ก็เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ต่างประเทศได้ให้ความสนใจไม่น้อย ซึ่งในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้น คนในชุมชนท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการผลักดันส่งเสริมสิ่งที่มีความโดดเด่น อันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ทั้งในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว วัฒนธรรม ประเพณีหรือวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งในปัจจุบันการท่องเที่ยวได้แปรเปลี่ยนไปตามวัตถุประสงค์และเหตุจูงใจในการเดินทางของคนในสังคมปัจจุบันที่มีการแปรผันไปตามค่านิยม ความต้องการ สถานที่ และ

ลักษณะของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในโลก การพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเท่านั้นจะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ เนื่องจากนักท่องเที่ยวไม่ต้องการแค่ความเพลิดเพลินเพียงอย่างเดียว แต่ยังต้องการได้รับความรู้จากแหล่งท่องเที่ยว ได้เรียนรู้วัฒนธรรม

การท่องเที่ยวนับเป็นอุตสาหกรรมที่เจริญเติบโตและมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย รัฐบาลจึงมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างจริงจังเป็นครั้งแรก เมื่อมีการบรรจุแผนพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน การท่องเที่ยวชุมชนถึงแม้จะไม่สามารถทดแทนการท่องเที่ยวกระแสหลักได้ แต่นับว่าเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวทางเลือกหนึ่งที่มีความนิยมมากขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งหากได้รับการพัฒนาอย่างถูกทิศทาง โดยอยู่บนหลักของความยั่งยืนและเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว จะนำไปสู่ผลในเชิงบวกหลาย ประการ เช่น ทำให้ชุมชนเกิดศักดิ์ศรี คงความเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ เกิดความหวงแหนในทรัพยากรชุมชน เกิดความภาคภูมิใจในวิถีรากเหง้าของตน และสามารถขยายไปถึงการพิทักษ์ ปกป้องสิทธิของคนและชุมชนมากขึ้น นับเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาชุมชน และเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศให้เกิดความยั่งยืนได้อีกรูปแบบหนึ่ง โครงการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชนให้เป็นต้นแบบชุมชนนำร่องในการวางแผน การจัดการ และสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความยั่งยืนอยู่บน พื้นฐานของความเป็นชุมชน การอนุรักษ์วิถีชีวิตวัฒนธรรมท้องถิ่น และการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ภายใต้การมีส่วนร่วมในการดำเนินการของชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนได้ด้วยตนเอง

โดยอำเภอฝางเป็นอำเภอเล็ก ๆ ของเชียงใหม่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมอย่างโดดเด่น ซึ่งนักท่องเที่ยวบางคนอาจจะยังไม่ทราบว่าที่นี่มีสถานที่ท่องเที่ยวฝางที่น่าสนใจอื่น ๆ มากมาย นอกเหนือจากดอยอ่างขาง นอกจากนี้ยังมีชุมชน หมู่บ้านในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านที่มีเรื่องราว มีความสัมพันธ์กลมเกลียวแน่นแฟ้นในชุมชน แม้ต่างชนชาติต่างภาษา ที่นี่มีเอกลักษณ์เด่นด้าน วัฒนธรรม ความหลากหลายของเชื้อชาติ และศาสนาสูงมาก เช่น อ่างขางเป็นชุมชนที่มีพรมแดนติดกับสหภาพเมียนมาร์ เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญทางด้านความมั่นคง เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 ได้เสด็จและมีพระราชดำริที่จะสร้างงาน สร้างรายได้แก่คนในท้องถิ่นแทนการปลูกฝิ่น จึงทรงให้มีการส่งเสริมการปลูกพืชพันธุ์เมืองหนาวแทน และกลายเป็นแหล่งผลิตสินค้าการเกษตรส่งออกที่สำคัญ จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลในแต่ละชุมชนมีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่สามารถส่งเสริม และพัฒนาให้เป็นกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยว อันจะเป็นการสืบสานและสืบทอดมรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่น และการอนุรักษ์ทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไปได้ นอกจากนี้ชุมชนอ่างขางมีความหลากหลายในด้านชาติพันธุ์ แต่ก็สามารถอยู่ร่วมสังคมกันได้อย่างกลมกลืนและสันติ มีการคงเอกลักษณ์ตามชนเผ่าของตนเอง ประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพด้านการเกษตร ผลิตผลสำคัญเป็นพืชเมืองหนาวจากการส่งเสริมของสถานีเกษตรหลวงอ่างขาง ซึ่งนำรายได้หลักเข้ามาสู่ชุมชน นอกจากนี้หลังฤดูเก็บเกี่ยวหรือเวลาที่ว่างเว้นจากเกษตรกรรม ยังมีการผลิตสินค้าหัตถกรรม การขายของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว สำหรับการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมของอำเภอฝาง เนื่องจากเขตพื้นที่อำเภอฝาง เป็นดินแดนเก่าแก่ที่มีการตั้งบ้านเมืองมานานแล้ว ผู้ที่เข้ามาอาศัยอยู่ส่วนใหญ่เป็นคนเชื้อสายไทใหญ่ ลาว เขมร มีคนไทยเข้ามาปะปนอยู่บ้างในบางยุคสมัย ในดินแดนนี้มีการอพยพเข้ามาของชนชาวไทใหญ่อยู่เสมอ เนื่องจากมีเขตแดนติดต่อกับพม่าและในอดีตเส้นแบ่งเขตแดนยังไม่ชัดเจน จึงมีคนไทยบางส่วนอพยพข้ามไปมาระหว่างชายแดนไทย-พม่า บางส่วนก็ตั้งรกรากอยู่ที่อำเภอฝางซึ่งกลายเป็นคนดั้งเดิมของพื้นที่ สาเหตุที่อพยพเข้ามาเนื่องจากหนีจากการถูกรังแกถูกข่มเหงจากพม่า ในวันสำคัญทางศาสนาและวันที่มีประเพณีสำคัญของชาวไทใหญ่ คนในชุมชนจะมาประกอบ

พิธีที่วัดเป็นจำนวนมาก เช่น วันออกพรรษา วันเข้าพรรษา จะมีคนเฒ่าคนแก่ คนหนุ่มสาวและเด็ก ๆ ก็จะมา ร่วมกันทำบุญที่วัดกันอย่างมากมายในช่วงเข้าพรรษา คนเฒ่าคนแก่จะไปจำศีลที่วัด ซึ่งคนไทใหญ่มีความเชื่อว่าการจำศีล นอนวัด นั้นเป็นการทำบุญไว้ถวายภาคหน้า ทำให้ชีวิตพวกเขาประสบแต่สิ่งที่ดีๆ ทำให้ช่วยผ่อนคลาย ความทุกข์ และเป็นกิจกรรมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ประเพณีปอยเตียนหรือปอยเดือน 11 เป็นประเพณี ที่คนได้จัดขึ้นเพื่อทำบุญระลึกถึงพระพุทธเจ้า และทำให้คนหนุ่มสาวได้มีโอกาสมาพบปะกัน มาเที่ยวงานกัน อย่างสนุกสนาน

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวนับได้ว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญทางเศรษฐกิจ ประเภทหนึ่ง ซึ่งก่อให้เกิดรายได้เป็นจำนวนมากทั่วโลก สำหรับในประเทศไทยได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ ก่อให้เกิดรายได้ต่อทุกภาคส่วนโดยเฉพาะชุมชนหรือเจ้าของพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยนำแนวคิดการ ท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable tourism) มาใช้เพื่อจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองต่อความ ต้องการของ นักท่องเที่ยว โดยชุมชนผู้เป็นเจ้าของพื้นที่มีบทบาทหลักในการจัดการการท่องเที่ยวที่สามารถ ปกป้อง และ สงวนรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวและทั้งปัจจัยแวดล้อมวัฒนธรรมรวมทั้งเพิ่มความเข้มแข็งแก่ ชุมชน จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้เป็นที่รู้จัก สำหรับคนทั่วไปได้มาเที่ยวชมประเพณีอันดีงามของชุมชน และยังเป็นชุมชนที่มีชีวิต มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่มีการสืบทอดและต่อเนื่องของชุมชนที่มีความหลากหลายและผสมกลมกลืน ดังนั้น การศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ จึงเพื่อศึกษา สภาพทั่วไป บริบทชุมชน ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเพื่อหาแนวทาง ข้อเสนอแนะ ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ อำเภอฝาง จังหวัด เชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยมี รายละเอียดดังต่อไปนี้ แนวคิด/ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว แนวคิด เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แนวคิด/ทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพ ในการท่องเที่ยว แนวคิด/ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม แนวคิด/ทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ บริบทพื้นที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยอาศัยข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก และ รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารแหล่งต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดกิจกรรม การท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth

interview) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง ทำการวิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์เชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) หาข้อสรุปเชิงนโยบาย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาได้ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขอบเขตด้านประชากร ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น

1. ผู้นำชุมชน/กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน
2. พระสงฆ์นักพัฒนา/ตัวแทนภาคประชาชน/นักท่องเที่ยว
3. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในหน่วยงานของภาครัฐคัดเลือกโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง

(Purposive sampling)

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้การสัมภาษณ์เดี่ยวแบบเผชิญหน้า โดยผู้สัมภาษณ์สอบถามผู้ให้ข้อมูลตามแนวคำถาม (Interview Guideline) ในเรื่องเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนทั้งสิ้น 20 รูป/คน หรือจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว ดังนี้ 1) ผู้นำชุมชน/กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 5 คน 2) พระสงฆ์นักพัฒนา ตัวแทนภาคประชาชนและนักท่องเที่ยว จำนวน 10 รูป/คน และ 3) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในหน่วยงานของภาครัฐ จำนวน 5 คน โดยมีหลักเกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจง

การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ดังต่อไปนี้ 1. ผู้นำชุมชน 2. พระสงฆ์นักพัฒนา/ตัวแทนภาคประชาชน และ 3. นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ด้านเนื้อหาและเอกสาร ผู้วิจัยมุ่งศึกษาหลักการทั่วไปการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษาแนวคิดและทฤษฎีดังต่อไปนี้ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยอาศัยข้อมูลจากเอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัย ศึกษาวิจัยในขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ ชุมชนในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลจากข้อมูลพื้นฐานกระบวนการพัฒนาการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ พบว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกิดจากการรวมตัวของชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตชุมชนของตนเองที่มีความสวยงามและความอุดมสมบูรณ์ มีอาหารท้องถิ่นที่อร่อยมีรสชาติที่คงความเป็นธรรมชาติ วิถีวัฒนธรรมที่งดงาม ประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ ชุมชนในอำเภอฝางยังมีความอ่อนด้อยด้านเศรษฐกิจ ผู้คนส่วนใหญ่มีอาชีพเก็บเห็ดและมีฐานะยากจน ต่อมาได้รับการพัฒนามากขึ้น มีแนวคิดการพึ่งพาตนเองขับเคลื่อนเรื่องการท่องเที่ยวให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาให้ชุมชนเจริญ อำเภอฝางยังคงดำรงประเพณีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัดเป็นคนที่มั่งคั่งอาศัยไม้ตรีดี มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน มีการจัดทำโปรแกรม เส้นทาง และกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชน นำเสนอโปรแกรมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นของตนเอง เน้นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวได้ เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าของภูมิปัญญากับนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนโดยแนวทางการ

อนุรักษ์กิจกรรมท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมปิ้งย่าง ทานอาหารพื้นเมือง และชมการแสดงพื้นเมืองต้องมีการส่งเสริม สืบสานและรักษาสิ่งดี ๆ ที่มีอยู่ให้คงอยู่ต่อไปและทำการสร้างสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาทดแทน มีการอนุรักษ์และส่งเสริมให้คงอยู่ตลอดไป

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สรุปกิจกรรมที่เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยใช้กิจกรรมเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ดังต่อไปนี้ ได้แก่ 1. กิจกรรมการท่องเที่ยววิถีผลไม้ 2. กิจกรรมการท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ประเพณีวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ 3. กิจกรรมการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์วิถีชนบท (โครงการหลวงดอยคำแห่งแรก) และ 4. กิจกรรมการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (อุทยานและแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่น)

3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 องค์ประกอบรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มาของรูปแบบซึ่งประกอบไปด้วย ความสะดวก (Facility) กิจกรรม (Activity) เครือข่าย (Network) และ การกลับไป (Going Back) สรุปอยู่รูปแบบเป็น “FANG Model”

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากข้อมูลพื้นฐานกระบวนการพัฒนาการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ พบว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกิดจากการรวมตัวของชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตชุมชนของตนเองที่มีความสวยงามและความอุดมสมบูรณ์ มีอาหารท้องถิ่นที่อร่อยมีรสชาติที่คงความเป็นธรรมชาติ มีวัฒนธรรมที่งดงาม ประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ คนส่วนใหญ่มีอาชีพเก็บเห็ดและมีฐานะยากจน ต่อมาได้รับการพัฒนามากขึ้นมีแนวคิดการพึ่งพาตนเองขับเคลื่อนเรื่องการท่องเที่ยวให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาให้ชุมชนเจริญ มีการจัดทำโปรแกรม เส้นทาง และกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น เน้นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถมีส่วนร่วม การอนุรักษ์กิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมปิ้งย่าง ทานอาหารพื้นเมือง และชมการแสดงพื้นเมือง มีการส่งเสริม สืบสานและรักษาสิ่งดี ๆ ที่มีอยู่ให้คงอยู่ต่อไปและทำการสร้างสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาทดแทน

2. กิจกรรมที่เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ใช้กิจกรรมเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ดังต่อไปนี้

2.1 กิจกรรมการท่องเที่ยววิถีผลไม้ การดำเนินงานประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยววิถีผลไม้ควรมีผู้รับผิดชอบการประชาสัมพันธ์กิจกรรมท่องเที่ยวสวนผลไม้ ศึกษาทำความเข้าใจนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อและช่องทางที่กลุ่มเป้าหมายที่เข้าถึงง่าย เนื้อหาการประชาสัมพันธ์กิจกรรมท่องเที่ยวสวนผลไม้ ควรเป็นเนื้อหาที่เน้นเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของท้องถิ่นหรืออัตลักษณ์ที่เป็นจุดขายของสวนผลไม้ที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวแบบอื่น เรื่องราวที่สะท้อนวิถีชีวิตของชุมชน การเป็นสวนผลไม้ดีเด่นที่ได้รับรางวัล ข้อมูลกิจกรรมการท่องเที่ยว สันทนาการ และกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชุมชน เป็นต้น รูปแบบการประชาสัมพันธ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวสวนผลไม้ ได้แก่ กิจกรรมสาธิตการตอนกิ่งผลไม้ กิจกรรมการสาธิตการแปรรูปผลไม้ กิจกรรมการเก็บผลไม้ กิจกรรมการสาธิตการทำปุ๋ยหมัก-ปุ๋ยชีวภาพสู่เกษตรกรยั่งยืน กิจกรรมเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อเป็นการจัดรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับต้อนรับนักท่องเที่ยว เนื่องจากกิจกรรมที่กล่าวมาเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่ง่ายในเรื่องการจัดหาอุปกรณ์

2.2 กิจกรรมการท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม เขตพื้นที่อำเภอฝาง เป็นดินแดนเก่าแก่ที่มีการตั้งบ้านเมืองมาช้านาน มีเขตแดนติดต่อกับพม่าและในอดีตเส้นแบ่งเขตแดนยังไม่ชัดเจน จึงมีคนไทใหญ่บางส่วนอพยพข้ามไปมาระหว่างชายแดนไทย-พม่า บางส่วนก็ตั้งรกรากอยู่ที่ อำเภอฝาง กลายเป็นคนดั้งเดิมของพื้นที่ สาเหตุที่อพยพเข้ามาเนื่องจากหนีจากการถูกรังแก ข่มเหงจากพม่า ในวันสำคัญทางศาสนาและวันที่มีประเพณีสำคัญของชาวไทใหญ่ คนในชุมชนจะมาประกอบพิธีที่วัดเป็นจำนวนมาก เช่น วันออกพรรษา วันเข้าพรรษา จะมีคนเฒ่าคนแก่ คนหนุ่มสาวและเด็กๆ มาร่วมกันทำบุญที่วัดกันอย่างมากมายในช่วงเข้าพรรษา คนเฒ่าคน

แก่จะไปจำศีลที่วัด ซึ่งคนไทใหญ่มีความเชื่อว่า การจำศีล นอนวัด นั้นเป็นการทำบุญไว้ภายภาคหน้า ทำให้ชีวิตพวกเขาประสบแต่สิ่งที่ดี ๆ ทำให้ช่วยผ่อนคลายความทุกข์ และเป็นกิจกรรมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ชุมชนที่มีชื่อทางด้านการท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ ชุมชนบ้านลาน อำเภอฝาง ชุมชนบ้านเวียงหาว ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง ชุมชนบ้านยาง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

2.3 กิจกรรมการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑวัตถุวิชิชนบท ได้แก่ พิพิธภัณฑวัตถุโบราณหลวงที่ 1 (ฝาง) ตั้งอยู่ที่บ้านยาง ตำบลแม่งอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ จัดตั้งขึ้นเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ในการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงการศึกษาด้านอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป และเป็นสถานที่รวบรวมและจัดแสดงแนวพระราชดำริในการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่รอบข้างของพิพิธภัณฑวัตถุโบราณหลวงที่ 1 (ฝาง) เป็นชุมชน “บ้านยาง” ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ชาวบ้านส่วนใหญ่มีบรรพบุรุษเป็นชาวจีนยูนานซึ่งบรรพบุรุษภายในหมู่บ้านจึงยังคงมีกลิ่นอายของวัฒนธรรมแบบจีนยูนานหลงเหลืออยู่ โดยเฉพาะวัฒนธรรมอาหาร มีร้านค้าจำหน่ายอาหารจีนยูนาน ที่นี้ถือได้ว่าเป็นแหล่งอาหารจีนยูนานที่อร่อยที่สุดแห่งหนึ่งของภาคเหนือ

2.4 กิจกรรมการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง จุดเด่นของสถานีเกษตรหลวงอ่างขางยังมีสวนบัวให้เที่ยวชม โดยเฉพาะต้นบัวอายุ 47 ปี ต้นสูงใหญ่ แผ่กิ่งก้านสวยงาม ผลบัวนิยมนำมาแปรรูปเป็นบัวดอง อบแห้ง แช่อิ่ม ส่วนผสมในผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง จนถึงลูกอม มีสวนดอกไม้เมืองหนาวหลากหลายสีสันที่บานอยู่ในบริเวณสวน 80 พรรษา อากาศเย็นสบายมีด้านหลังเป็นวิวภูเขา

น้ำพุร้อนฝาง เป็นบ่อน้ำพุร้อนธรรมชาติ อยู่ในอุทยานแห่งชาติดอยฟ้าห่มปก อำเภอฝางมีพื้นที่ประมาณ 10 ไร่ ภายในพื้นที่ประกอบไปด้วยบ่อย่อยมากกว่า 50 บ่อ และมีบ่อใหญ่ทำเลียนแบบน้ำพุร้อน แกเซอร์ในธรรมชาติ โดยชุดเจาะและวางระบบท่อลงไปในพื้นที่หินร้อนที่มีการไหลของน้ำบาดาลเข้าไปสะสมภายในหลุม เป็นผลให้น้ำมีอุณหภูมิสูงเกินจุดเดือด และมีแรงดันเอาไอร้อนพุ่งตามระบบท่อขึ้นมาสูงเหนือพื้นดินประมาณ 30 เมตรเป็นเวลา 3 นาที และหยุดพุ่งประมาณ 30 นาที สลับกันไปเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่น่าอัศจรรย์ มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติ และซื้อไข่ดิบมาต้มในบ่อ ทดสอบความร้อนของบ่อน้ำพุร้อน เชื่อกันว่าไข่ต้มจากบ่อจะมีแร่ธาตุที่มีประโยชน์

3. องค์ประกอบรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มาของรูปแบบซึ่งประกอบไปด้วย ความสะดวก (Facility) กิจกรรม (Activity) เครือข่าย (Network) และ การกลับไป (Going Back) สรุปย่อรูปแบบเป็น “FANG Model”

ความสะดวก (Facility) อำเภอฝางถือว่าเป็นอำเภอที่มีความสำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ เพราะอำเภอฝาง มีภูมิลักษณะของประเทศที่น่าท่องเที่ยว พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง ประชากรมีทั้งชาวไทยพื้นราบและชาวไทยภูเขา อำเภอฝางเป็นอำเภอศูนย์กลางความเจริญในเขตเชียงใหม่ตอนบน มีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญมากมาย เช่น ดอยอ่างขาง ดอยผ้าห่มปก ไปงน้ำร้อน เป็นต้น อำเภอฝางยังเป็นอำเภอที่ปลูกส้มมากเป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศไทย และยังเป็นต้นกำเนิดของ ส้มสายน้ำผึ้ง ส้มพันธุ์ใหม่ที่มีรสชาติดี จนทำให้ส้มกลายเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของอำเภอฝาง และสวนส้มยังคงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก อำเภอฝางยังเป็นแหล่งที่ค้นพบบ่อน้ำมันดิบแห่งแรกของประเทศไทย มีการขุดเจาะน้ำมันขึ้นมาใช้เป็นเวลากว่า 100 ปีแล้ว จนถึงปัจจุบันนี้ มีการสร้างโรงกลั่นน้ำมัน และพิพิธภัณฑปิโตรเลียม ผู้สนใจสามารถเยี่ยมชมพิพิธภัณฑและศูนย์การเรียนรู้ด้านปิโตรเลียมและพลังงานอื่น ๆ ของกรมการพลังงานทหาร ณ ศูนย์พัฒนาปิโตรเลียมภาคเหนือ อำเภอฝาง ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ยังมีป่าไม้ ในเขตอุทยานแห่งชาติแม่อายผ้าห่มปก ป่าสงวนแห่งชาติแม่หลักหมื่น และป่าสงวนแห่งชาติแม่สุ่น

ประกอบด้วย ป่าดิบแล้ง ป่าดิบเขา ป่าสนเขา ป่าเบญจพรรณ และป่าเต็งรัง ซึ่งมีพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ที่มีค่าทางเศรษฐกิจ เช่น ลำดวนดง ประดู่ ทะโล้ จำปีป่า เป็นต้น บ่อน้ำพุร้อนผาง ตั้งอยู่ ณ ตำบลโป่งน้ำร้อน สามารถผลิตกระแสไฟฟ้าได้และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่น่าท่องเที่ยวได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับ 1 จากกรมอุทยานแห่งชาติฯ น้ำพุร้อน แหล่งน้ำตามธรรมชาติที่ตำบลม่อนปิ่น ต้นน้ำเกิดจากธารน้ำที่ต้อยอ่างข้าง เป็นน้ำที่ผุดขึ้นมาตามธรรมชาติเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง น้ำตกโป่งน้ำดัง ตำบลแม่สุ่น ตั้งอยู่ในอุทยานแห่งชาติโป่งน้ำดัง มีธารน้ำที่สวยงามมาก และอุทยานแห่งชาติแม่แฝอะ ห้วยรักษาต้นน้ำต้อยอ่างข้าง มีพรรณไม้หลากหลายเหมาะกับการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ป่าไม้มีความสมบูรณ์สูง ควรค่าต่อการส่งเสริม สร้างสรรค์ และต่อยอดในทุกด้านให้เกิดความคงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป ด้านความปลอดภัยของผาง มีระบบความปลอดภัยค่อนข้างดี มีกู้ภัยแต่ละตำบลทุกพื้นที่ เมื่อมีเรื่องเดือดร้อนหรือต้องการความช่วยเหลือสามารถขอความช่วยเหลือได้อย่างเร็ว ไม่ต้องรอนาน เห็นได้ว่าการไปเที่ยวผางต้องมีความสะดวกในทุกด้าน ทั้งการเดินทางที่พัก มัคคุเทศก์นำท่องเที่ยว อาหารการกินอยู่ทั้งของพื้นเมืองและในเมือง

กิจกรรม (Activity) กิจกรรมการท่องเที่ยวสวนส้ม สวนส้มบรรยากาศดี อากาศสดชื่นร่มรื่น พืชมองไปรอบ ๆ เห็นวิวธรรมชาติได้อย่างกว้างขวาง มีทิวเขาและเมฆหมอกลอยอยู่ใกล้ ๆ อากาศไม่ร้อนมาก ส้มของที่นี่ส่วนใหญ่เป็นพันธุ์สายน้ำผึ้ง ที่ปลูกมาแล้วกว่า 10 ปี สามารถเดินถ่ายรูปเล่นกันได้แบบเพลิน มีสถานที่สวยให้ถ่ายรูป มีคาเฟ่ให้นั่งดื่มกาแฟ เครื่องดื่มต่าง ๆ สิ่งเครื่องดื่มเย็น ๆ มากินคู่กับขนมอร่อย ๆ บรรยากาศดี มุมถ่ายรูปเยอะ ใครอยากชิมส้มสด ๆ จากต้นก็สามารถตัดเองได้แล้วนำไปซังน้ำหนึก สวนส้มธารนาร พอเข้าไปในสวนจะมีส้มพันธุ์ต่าง ๆ เกือบ 10 อย่างให้ลองชิม บางอย่างรสชาติออกหวานมาก บางอย่างออกเปรี้ยวอมหวาน

เครือข่าย (Network) แนวทางในการสร้างเครือข่ายต้องมีการวางแผน การประสานงานที่ดีถึงจะทำให้เครือข่ายขยายต่อไปได้มาก การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวสามารถสร้างการเรียนรู้ระหว่างชุมชนเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์การทำงาน ทักษะการทำงาน เป็นการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวทำให้เห็นปัญหาการประสานเครือข่ายการท่องเที่ยว บางชุมชนขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การทำงานระหว่างชุมชน บางชุมชนขาดการทำการตลาดหรือหาตลาดนักท่องเที่ยวร่วมกัน และไม่มีการสร้างโปรแกรมการท่องเที่ยวร่วมกัน ต่างชุมชนต่างบริหารจัดการกันเอง ทำให้ขาดประสบการณ์ในการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ ขาดอำนาจในการต่อรองและประสานงานความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจที่จะทำการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวให้เกิดความเหนียวแน่น และยั่งยืนและกลายเป็นต้นแบบสำหรับชุมชนการท่องเที่ยวของอำเภอผางต่อไปในอนาคต

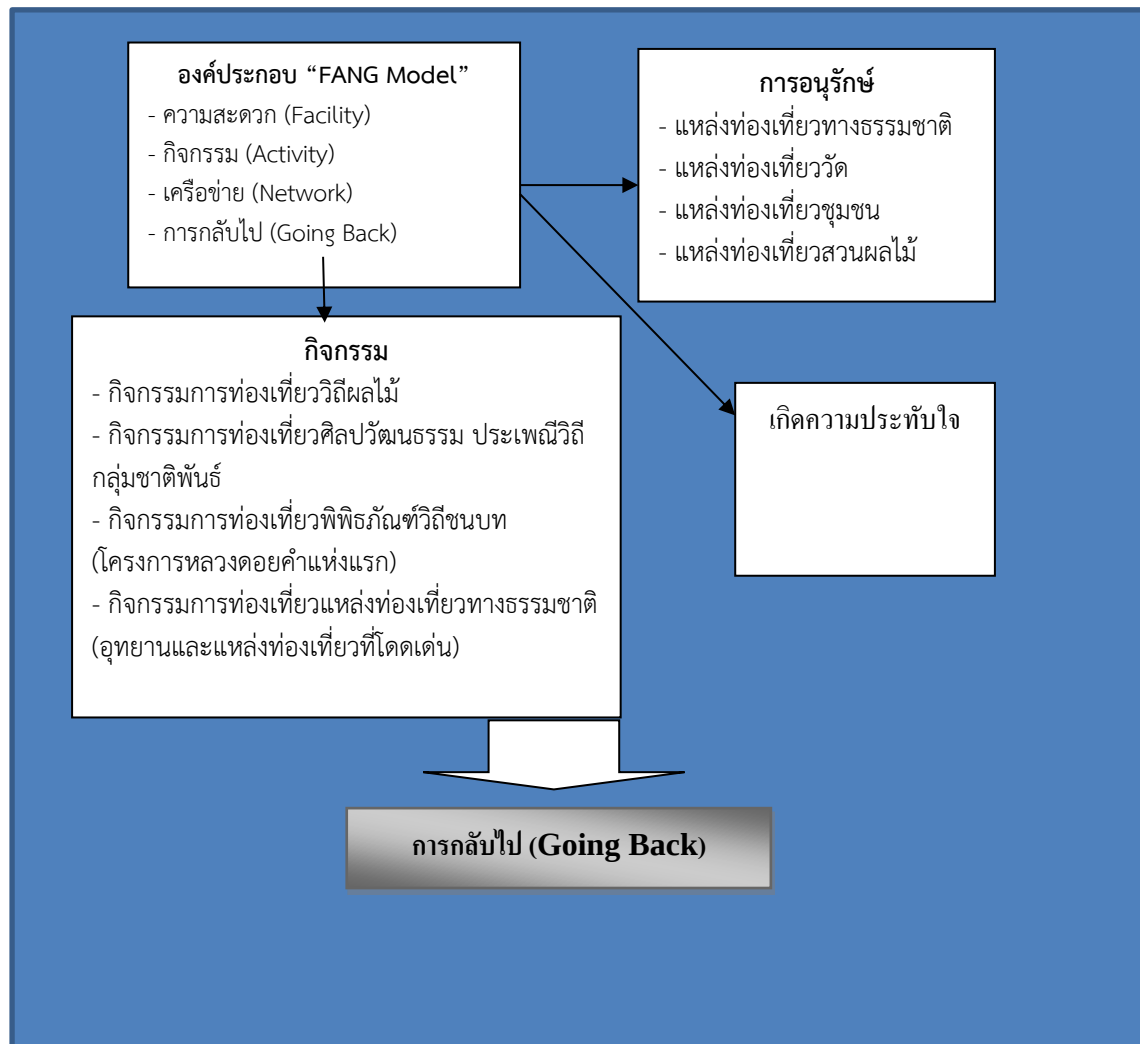
การกลับไป (Going Back) ความประทับใจและเหตุผลในการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว คือ มีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามน่าประทับใจ การเดินทาง ที่พักสะดวกสบาย ค่าใช้จ่ายไม่แพง มีแหล่งท่องเที่ยวและมีกิจกรรมที่หลากหลาย และแหล่งท่องเที่ยวมีความสงบเหมาะแก่การพักผ่อน

นอกจากนี้ยังพบว่า ศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้แก่ การรักษาอัตลักษณ์ต่อยอดจุดขายให้กับชุมชน การรักษาสิ่งแวดล้อม การเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ชุมชน นำความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมช่วยในการต่อยอดรายได้เพิ่มมูลค่าท่องเที่ยวและมาตรฐานความสมดุลนำไปสู่การวางแผนการจัดการท่องเที่ยวในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาวต่อไป พร้อมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในหลายมิติ สิ่งเหล่านี้ย่อมทำให้เกิดความประทับใจ เมื่อนักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจในการท่องเที่ยว หลังจากท่องเที่ยวกลับมาแล้วส่วนใหญ่เมื่อมีเวลาว่างก็จะกลับไปท่องเที่ยวอีก

องค์ความรู้วิจัย

องค์ความรู้/ ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ ได้รูปแบบมีชื่อเรียกว่า “FANG Model” เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาต่อยอดให้กับชุมชนต่อไปในภายภาคหน้า

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1. การบริหารและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์นั้นทำได้ค่อนข้างยาก จะต้อง มีหน่วยงานทางภาครัฐหรือทางราชการเข้ามาให้การช่วยเหลือ รวมทั้งต้องกำหนดทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจน และท้องถิ่นจะต้องเป็นส่วนสำคัญในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว มีคณะกรรมการบริหารจัดการท่องเที่ยวระดับจังหวัดเป็นผู้นำที่สำคัญที่จะประสานให้เกิดความร่วมมือระหว่างส่วนราชการกับท้องถิ่น และผู้ที่เกี่ยวข้อง ต้องมีการบูรณาการร่วมมือกันอย่างจริงจัง
2. ท้องถิ่นต้องเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างความร่วมมือให้มีการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาโดยการเชื่อมโยงกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นตลอดเวลา
3. คนในท้องถิ่นต้องมีหลักประกันในเรื่องเศรษฐกิจ ต้องมีชีวิตการเป็นอยู่ที่ดีขึ้นรวมถึงผลกระทบต่อความปลอดภัย ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการจัดการท่องเที่ยวด้วย

4. ต้องมีการพัฒนาศักยภาพของผู้นำท้องถิ่นและคนในท้องถิ่นให้มีความรู้และความเข้าใจเชิงลึกของแต่ละแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นเพื่อรองรับกลุ่มผู้มาท่องเที่ยวในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาศักยภาพของหน่วยงาน หรือองค์กรในท้องถิ่นที่มีบทบาทต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน

2. ควรศึกษาจัดทำแผนและข้อกำหนดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่อย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและเกิดความยั่งยืน

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2552). การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2561). แนวทางการเสริมสร้างความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2560). “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564”.
- นรินทร์ สังข์รักษาและชายชาญ ปฐมกาญจนา. (2558). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม. *Academic Services Journal Prince of Songkla University*, 26(1), 118-129.
- นิศา ชัชกุล. (2550). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พจนา สอนศรี. (2541). คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- ภักดิษา อภิศุภกรกุล และคณะ. (2550). การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เชื่อมโยงกับเทศกาลการท่องเที่ยวประจำปี ในกลุ่มจังหวัดภาคอีสานใต้ (รายงานการวิจัย). บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว. (2552). ความหมายการท่องเที่ยว. สืบค้น 2 พฤษภาคม 2555, จาก <http://www.tourism.go.th>
- Nzama, A.T, Magi, L.M. & Ngocoho, N.R. (2005). Workbook-I Tourism Workbook for Educators: 2004 Curriculum Statement (Unpublished Tourism Workshop Educational Materials). Centre for Recreation and Tourism, UZ. and Tourism KwaZulu-Natal, University of Zululand.
- Rechards, G. (2018). Cultural tourism: A review of recent research and trends. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 36, 12-21.
- Woyo, E., & Woyo, E. (2018). Towards the development of cultural tourism as an alternative for tourism growth in Northern Zimbabwe. *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development*, <https://doi.org/10.1108/JCHMSD-08-2016-0048>